

RAPORT

asupra rezultatelor anchetei Delphi privind Societatea Informationala - Societatea Cunoasterii în România

Acad. Florin Gheorghe FILIP
vicepresedinte al Academiei Române, coordonatorul Proiectului prioritar
Societatea Informationala – Societatea Cunoasterii
Prof.dr. Horatiu DRAGOMIRESCU, A. S. E. Bucuresti

În cadrul proiectului prioritar "Societatea informationala – Societatea cunoasterii" (SI-SC), initiat de Academia Româna si realizat în scopul de a favoriza demersul de reflectie anticipativa si de a oferi repere necesare Strategiei Nationale pentru Societatea Informationala, s-a elaborat, în perioada aprilie–iulie 2001, ca o prima lucrare, un studiu prospectiv cu privire la problematica generala a dezvoltarii SI-SC în România.

Studiul, bazat pe consultarea opiniei expertilor prin aplicarea metodei Delphi în varianta electronica, s-a referit la urmatoarele aspecte esentiale, reflectate în conceptia chestionarului administrat:

- definirea conceptului SI-SC si a modului de abordare a dezvoltarii acesteia, recomandabil pentru România;
- evaluarea starii actuale;
- identificarea actiunilor cu declansare necesara imediat;
- aprecierea costurilor inactiunii sau întârzierii.

În cele ce urmeaza sunt prezentate concluziile de sinteza, precum si recomandările vizând măsuri si actiuni specifice, rezultate în urma celor doua etape de mediere a raspunsurilor primite

I. Aspecte de sinteza privind SI-SC în România: necesitate, oportunitate, fezabilitate, orientare

În acceptiunea cristalizata prin ancheta Delphi, ca atribute definitorii pentru SI-SC în România au fost retinute: rolul determinant al informatiei ca sursa de valoare si competitivitate economica si de coerenta organizationala; democratizarea accesului la informatie si la facilitatile Internet si ale infrastructurii informatice nationale; guvernare interactiva profesionista; performanta bazata pe cunoastere si învatare permanenta la nivelul cetateanului, organizatiilor si statului.

Sub aspectul necesitatii, SI-SC constituie o prioritate vitala pentru România; ea prezinta mize economice, sociale-politice si strategice decisive pentru dezvoltarea durabila a tarii si integrarea ei europeana si euro-atlantica, neputându-i fi contrapusa nici o alta alternativa acceptabila. Realizarea SI-SC este de natura sa sustina, în mod substantial si indispensabil relansarea economiei, valorile democratice ale societatii, protectia mediului natural, promovarea limbii si culturii nationale.

Sub aspectul oportunitatii, studiul a relevat faptul ca procesele de extindere a Uniunii Europene si NATO genereaza, pentru România, ca tara candidata, atât provocari, cât si sanse care presupun o angajare strategica imediata în directia dezvoltarii SI-SC. Astfel, s-a degajat importanta înscrierii urgente si active a României în demersurile europene privind SI-SC; în plan conceptual, adoptarea contextualizata a modelului european al noului tip de societate apare preferabila elaborarii unui model pur national, elementele necesare de specificitate urmând a se regasi la nivelul cailor si solutiilor aplicate. Pe termen scurt, se considera esentiala participarea României la Programul *e-Europe* (http://europa.eu.int/information_society/international/candi-

date_countries/doc/eEurope_june2001.pdf), adoptat la reuniunea de la Göteborg din 15-16 iunie 2001 a sefilor de stat si de guvern din tarile Uniunii Europene; pentru România, prezinta interes toate prevederile acestui program, ele implicând, însa, o angajare în proportii si modalitati diferite.

Sub aspectul fezabilitatii, desi realizarea SI-SC este supusa unor multiple conditionari, ea apare posibila în România cu actualele tehnologii ale informatiei si comunicatiilor (TIC), dar numai pe baza unei decizii politice ferme, exprimata printr-o Strategie Nationala; existenta unor decalaje tehnologice substantiale fata de tarile avansate, desi problematica în sine, nu apare ca un handicap ireductibil, cel putin prin faptul ca starea actuala nu este una de dependenta fata de solutii de informatizare uzate moral.

Atuurile pe care România poate conta în dezvoltarea SI-SC se refera la calitatea învatamântului superior de profil si a pregatirii profesionistilor în tehnologia informatiei si comunicatiilor, la receptivitatea deosebita a tineretului fata de aceasta tehnologie, precum si la infrastructura nationala acumulata (magistrale de comunicatii, retele de telefonie mobila si televiziune prin cablu); contextul international favorabil decurge, în principal, din initiativele Uniunii Europene, G8 si Bancii Mondiale, precum si din tendinta mondiala de reducere a preturilor la echipamentele, tehnologiile si serviciile informatice si de comunicatii.

Ca principale *limitari* ce decurg din situatia actuala a României au fost mentionate: accesul restrâns, neuniform si la costuri prohibitive al populatiei la calculatoare si Internet, rezultând o falie digitala între mediul urban si cel rural; "exodul creierelor" din categoria tinerilor dotati, corelat cu îmbatrânirea demografica a populatiei; rezistenta la informatizare a structurilor afectate de birocratie si coruptie; concentrarea investitiilor în informatica spre echipamente în detrimentul instrumentelor inteligente; mentinerea demersurilor guvernamentale din ultimii 10 ani la nivel declarativ, cu obiective necorelate si insuficient transpuse în legislatie si actiune.

Sub aspectul orientarii în actiune, din studiu a rezultat un triplu imperativ, si anume: (a) declansarea imediata a actiunilor, (b) concertarea lor printr-o strategie nationala, si (c) promovarea de formule de actiune parteneriale, structurate pe trei axe principale, si anume: firme - universitati si institute de cercetare; decidenti - experti în tehnologia informatiei si comunicatiilor; guvern - parteneri externi strategici.

Evolutia catre SI-SC este preconizata a rezulta, în conditiile României, din conjugarea unor evolutii pilotate strategic cu unele emergente (aparitia de comunitati virtuale, formarea unor noi elite); acestea se vor articula prin plasarea într-un cadru favorizant si prin activarea unor factori stimulativi, paralel cu eliminarea unor constrângeri.

Din studiu a rezultat concluzia ca, în conditiile României anului 2001, este pertinent sa se vorbeasca la timpul prezent despre SI-SC ca proiect prioritar, în timp ce, în termenii realitatii sociale articulate, principalele functiuni si caracteristici ale acestei societati sunt susceptibile sa devina semnificative pe scara larga la orizontul anilor 2004-2007. Ca principali vectori ai dezvoltarii SI-SC în România au fost identificati: reseaua Internet extinsa, cartea electronica, agentii software inteligenti, comunicatiile mobile.

În termeni principali, s-a desprins ideea necesitatii asigurarii unui consens national în problemele dezvoltarii SI-SC în România, o solutie posibila constând în crearea unui organism de orientare independent si neafectabil de alternantele la guvernare, format din specialisti informaticieni, economisti, juristi, sociologi, pedagogi etc.

II. Actori si roluri în dezvoltarea SI-SC în România

Studiul a condus la punerea în evidență în primul rând a rolului decisiv ce revine statului și a colaborării lui cu firmele și instituțiile românești și cu partenerii externi implicați în dezvoltarea SI-SC în România,

Manifestarea *rolului activ al statului* în dezvoltarea SI-SC în România vizează:

1. Asumarea de inițiative bazate pe programe și proiecte:
 - crearea, pe baza unui proiect director, a unui cadru conceptual integrator, necesar coerenței soluțiilor și acțiunilor pentru dezvoltarea SI – SC.
 - orientarea reformei și dezvoltării sistemului educațional (programe analitice și dotări) și de cercetare (obiective tematice, asistarea cooperării internaționale) în concordanță cu strategia privind SI-SC.
2. Asigurarea de resurse financiare:
 - investiții pentru dezvoltarea infrastructurii naționale informatice și de comunicații;
 - acordarea de garanții guvernamentale pentru creditele destinate obiectivelor de dezvoltare a SI-SC.
3. Aplicarea de politici de incitare și facilitare specifice domeniului:
 - acordarea de facilități fiscale pentru stimularea întregului lanț de creare, consum și export de produse și servicii din domeniul tehnologiei informației și al managementului cunoașterii.
 - organizarea achizițiilor publice pe suport Internet și emiterea de comenzi de stat către economie prin mijloacele comerțului electronic;
 - stimularea reducerii tarifelor de acces la Internet și la serviciile de telecomunicații.
4. Consolidarea cadrului legislativ și a mediului concurențial:
 - adoptarea de reglementări puse de acord cu normele și tendințele societății informaționale din spațiul european și euro-atlantic, inclusiv sub aspectul protecției consumatorului și a drepturilor cetățeanului
 - liberalizarea pieței de telecomunicații.
5. Statul, ca beneficiar de produse și servicii informatice și de comunicații, asigură:
 - utilizarea extinsă și integrată a sistemelor informatice în administrația publică, în scopul evitării corupției și birocratiei și pentru creșterea transparenței actului de guvernare și a vitezei de reacție la opiniile și inițiativele cetățenilor;
 - angajarea și, respectiv, menținerea pe post a funcționarilor publici care posedă “certificat de calificare pentru lucrul cu calculatorul”.
6. Statul, în calitate de partener și mediator în procesul de dezvoltare a SI-SC, acționează pentru :
 - promovarea dialogului între actorii implicați în dezvoltarea SI-SC în România: Administrația Prezidențială, Grupul pentru Promovarea Tehnologiei Informației, instituții guvernamentale, organizații nonguvernamentale, precum și mediile academice, de afaceri și de comunicare în masă;
 - crearea unui cadru favorabil și stabil pentru atragerea, pe principiul parteneriatului durabil, de investitori externi strategici în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor,

Organizațiile din sectorul afacerilor pot să aducă, în condiții de competitivitate bazată prioritar pe activele intangibile, o contribuție importantă la dezvoltarea SI-SC, îndeosebi prin informatizarea propriei activități, prin producerea, pe suport digital, de conținuturi informaționale specifice de interes comercial și public, precum și prin extinderea platilor electronice, inclusiv pe baza de carduri; la acestea se adaugă, în cazul firmelor de profil, furnizarea de produse și servicii informatice și de telecomunicații performante și, totodată, accesibile, ca nivel de complexitate și preț, unor segmente cât mai largi de populație.

Organizatiile societatii civile pot, la rândul lor, sa contribuie la monitorizarea evolutiei catre SI-SC, asistarea deciziilor organelor statului prin consultari si semnalarea eventualelor abuzuri, apararea drepturilor cetatenilor, combaterea “analfabetismului informatic” si promovarea valorilor de comportament social adecvate pentru SI – SC.

Mediile universitare si de cercetare sunt susceptibile sa se înscrie în tendinta mondiala de trecere de la statutul de tip “citadela” la cel de “partener” al firmelor, institutiilor publice si al cetateanului în procesul de co-elaborare, diseminare si aplicare de noi cunostinte, cu accent pe investitia intelectuala în dezvoltarea competentelor individuale si organizationale; o asemenea evolutie presupune educarea, inclusiv profesionalizarea, pentru SI-SC a generatiilor în curs de formare, dar si a adultilor, pregatirea si perfectionarea formatorilor, astfel încât sa fie asigurate, pe plan national, atât corpul de specialisti necesari cercetarii si industriei de profil, cât si extinderea categoriilor de utilizatori ai produselor acestora.

Presa si audiovizualul, aparținând ele însele sectorului economic al informatiei, detin un potential decisiv în modelarea opiniei publice în problemele dezvoltarii SI-SC, fiind, astfel, în masura sa exercite o presiune pozitiva pentru trecerea la actiuni concrete, sa mediatizeze solutiile de avangarda si de succes economic, dar si sa semnaleze noile provocari si vulnerabilitati, cum sunt criminalitatea si poluarea informationala.

Partenerilor externi strategici din categoria firmelor din sectorul tehnologiei informatiei, bancilor etc., li se poate solicita sa contribuie la realizarea, în colaborare cu învățământul, cercetarea si industria din tara, a unor obiective de interes comun din strategia si programele nationale relevante.

Factorii institutionalii externi (state, organizatii internationale) pot contribui la dezvoltarea SI-SC în România prin consultarea directa cu partenerii din tara, acordarea de credite, consultanta, asistenta tehnica, monitorizare etc.

III. Actiuni cu declansare necesara imediat

Pornind de la considerentul ca actiunile pentru dezvoltarea SI-SC în România trebuie declansate imediat, ancheta Delphi a permis identificarea urmatoarelor masuri prioritare:

- a) Adoptarea unui sistem de stimulente fiscale bazat pe masurarea rezultatelor (si nu numai a potentialului), pentru favorizarea crearii efective în tara si valorificarii unor noi produse si servicii bazate pe tehnologia informatiei si comunicatiilor.
- b) Depasirea situatiei de monopol în domeniul telecomunicatiilor fixe, în vederea realizarii unui acces ieftin si sigur la Internet
- c) Stabilirea, în cadrul fiecărei institutii a administratiei publice centrale, de responsabilitati neambigue si de structuri adecvate pentru utilizarea avansata a tehnologiei informatiei si comunicatiilor, cu asigurarea fondurilor necesare functionarii acestora.
- d) Elaborarea, aplicarea si monitorizarea unui proiect national unitar pentru informatizarea tuturor organelor administratiei de stat.
- e) Începerea revizuirii întregului sistem de evidente economico-financiare, administrative etc., prin simplificarea si adaptarea acestora la facilitatile oferite de tehnologia gestiunii informatiei si cunoasterii.
- f) Sustinerea dezvoltarii învățământului de informatica de nivel preuniversitar prin conectarea la Internet si dotarea cu carti electronice.
- g) Întocmirea unui program national de instruire a populatiei adulte precum si pentru societatea informationala.

h) Începerea unui demers sistematic de antrenare în actiune a specialistilor români din diaspora.

Factorii declansatori ai acestor procese sunt de natura unor acte legislative, decizii guvernamentale, programe convenite cu organisme internationale, efecte ale adoptarii *acquis*-ului comunitar, lansarea, prin licitatii publice, a anumitor proiecte prioritare de interes general etc.

IV. Costurile inactiunii sau ale întâzierii

Aprecierea ca inacceptabila a alternativei inactiunii, respectiv întâzierii în declansarea procesului de dezvoltare a SI-SC în România decurge din identificarea urmatoarelor manifestari de natura unor costuri economice si sociale:

- limitarea dezvoltarii economice, în cel mai bun caz, la cresteri conjuncturale;
- neîndeplinirea / îndeplinirea cu întâziere a conditiilor de aderare a României la Uniunea Europeana si NATO;
- cresterea dificultatilor de comunicare internationala si, în ultima instanta, la izolare economica si informationala (regionala si globala);
- lipsa de informare a populatiei dezarmate în fata unei piete anormale, subordonate unor interese de grup si monopol;
- costuri majore ale administratiei publice, care nu ar putea face fata economiei subterane si activitatilor ilicite, estimate acum la circa 600.000 mld. lei anual; cresterea riscului de proliferare a coruptiei în aparatul administrativ;
- perimarea calificarii si exodul specialistilor si chiar pierderi crescând în efectivele de populatie tânara;
- costuri sociale inestimabile datorate accentuarii înapoierii în informare, cultura, mentalitate si civilizatie.

V. Continuarea proiectului

Prezentul raport constituie un prim rezultat obtinut în cadrul proiectului prioritar al Academiei Române “Societatea informationala - Societatea cunoasterii” (http://www.academiaromana.ro/pro_pri/paq_com01socinf_prpri.html)

Lista expertilor participanti la ancheta DELPHI este redată în **anexa**

Chestionarul si rezultatul medierii sunt disponibile pe situl web al Academiei Române (http://www.academiaromana.ro/pro_pri/delphi_sisc.htm)

În paralel cu ancheta Delphi, care s-a referit la problemele esentiale ale dezvoltarii SI-SC în România dintr-o perspectiva generala si într-o forma sintetica, se elaboreaza *studii tematice* care vizeaza aspecte specifice: elemente conceptuale; infrastructura informatica si de comunicatii; formarea profesionala si pregatirea generala a populatiei; rolul stiintei si inovarii; aspecte sociale si juridice; institutiile statului si relatia lor cu cetateanul; dezvoltarea economica si a afacerilor; dimensiunea culturala a SI-SC.

Studiile tematice deja realizate pot fi consultate pe situl web al Academiei Române (http://www.academiaromana.ro/pro_pri/paq_com01socinf_tem.html)

Proiectul prioritar “Societatea informationala - Societatea cunoasterii” va continua cu elaborarea unor *scenarii* si se va finaliza printr-un *raport de sinteza*.

Bucuresti, 31 iulie 2001